

Olisipa taas kesä ja toukkia!

Syyskuun alussa vietettiin kesän 2013 viimeisiä lämpimiä päiviä. Terveyskeskuslääkäri soitti torstaina aluesairaalan korvatautien poliklinikkaan ja kertoi, että potilaan nenästä oli ryöminyt toukkia! Miten pitäisi menetellä?

Sovittiin, että muutama toukka otettaisiin lasiputkeen näytteeksi ja potilaan tila tarkastettaisiin sitten erikoislääkärin vastaanotolla heti seuraavan viikon alussa. Sairaanhoitajat eivät tohtineet toukkiin koskea, mutta terveysaseman reipas vahtimestari kävi toimeen ja poimi potilaan sierainaukon seudusta muutama toukan koeputkeen.

Potilas tuotiin vastaanotolle pitkän viikonlopun jälkeen. Hän oli 86-vuotias terveys-

keskuksen vuodeosaston pitkäaikaispotilas. Sairaanhoitaja oli havainnut toukat vasemmalla nenäkäytävässä potilaan aamutoimia hoitaessaan. Kuihtunut vanhus ei jaksanut nousta paareiltaan istumaan. Häneen ei saanut minkäänlaista keskusteluyhteyttä. Hän oli niin voimaton, että ei vastustellut hellävaraisia tutkimustoimenpiteitä. Saattamassa oleva vahtimestari kertoi vasemmasta sierainaukosta ryömineen kymmenkunta toukkaa, mutta nyt tilanne tuntui rauhoittuneen.

Miten tutkimuksissa edettiin ja mitä löytyi?
Vastaus sivulla 1361.

Olisipa taas kesä ja toukkia!

Nenän tähytyksessä ei enempää toukkia tai hyönteisen munia enää näkynyt. Sen sijaan näkyi märkäistä eritettä vasemmalla keskikuorikon alla. Oikea nenäkäytävä oli siisti. Potilaan suu oli kuiva ja vajaa hampaisto huonokuntoinen. Vasemmalla yläleuassa näkyi märkivä hampaantynkä. Yksi laadultaan vaatimaton röntgenkuva saatiin otettua. Siinä vasen poskiontelo näkyi varjostuneena.

Korvalääkäri turvasi vanhan luokkatoverinsa asiantuntemukseen. Luonnontieteellisen keskusmuseon intendentti Pekka Vilkamaa totesi tutkimuksissaan toukkien olevan raatokärpäsen (*Calliphoridae*) toukkia. Aluesairaalan korvalääkäri päätteli, että kärpäsen oli aistinut vasemman nenäkäytävän märkäeritteen tuoksun ja käynyt laskemassa munansa otolliselle kasvualustalle. Kärpäsen oikeastaan teki odontogeenisen sinuiitin diagnoosin!

Aikuinen raatokärpäsen on usein väriltään vihertävän metallinkiiltoinen. Toukat ovat vaaleita ja matomaisia.

Raatokärpäset viihtyvät aurinkoisilla paikoilla, ja niitä näkyy usein asutuksen lähellä. Niiden hajuaisti on paljon herkempi kuin koiran. Niitä houkuttaa erityisesti pilaantuneen lihan diammiinin aromi. Ne laskevat munansa kuolleisiin eläimiin ja joskus eläviin olentoihinkin. Munat kuoriutuvat muutamassa tunnissa. Toukat käyttävät sitten raatoa ravinnokseen.

Kokenut sotakirurgi Visa Jääskeläinen muisteli 1970-luvulla sota-aikaa. Hän kertoi kuinka vastaanotolle tuotiin lavan seutuun haavoittunut kaukopartiomies. Haava oli peitetty sotukuisen näköisillä sideharsositeillä, ja miehen saaminen lääkäriin oli kestänyt yli viikon. Kun siteet poistettiin, haava-alue kuhisi pulleita raatokärpäsen toukkia. Lääkäri pyyhkäisi toukat pois ja hämmästyi nähdessään puhtaan ja siistin granulaatiokudoksen haava-alueella. Märkimisestä ei ollut merkkiäkään! Tätä raatokärpäsen toukan kykyä puhdistaa märkivä

haavauma-alue käytetään edelleenkin hyväksi lääketieteessä, ja puhtaita raatokärpäsen toukkia on saatavissa kaupallisena tuotteena.

Herätti tämä tapaus muitakin ajatuksia. Se saa pohtimaan elämän ja kuoleman hämärää rajavyöhykettä. Potilaani oli jo tavallaan hylkäämässä elämän ja astumassa kuoleman valtakuntaan. Kärpäsenkin sen havaitsi.

Pohdin myös sairaanhoitomme laatua ja moraalikysymyksiä. Vaikka potilas oli jo menettänyt yhteytensä ympäristöönsä, hoitajat huolehtivat hänen perustarpeistaan. Potilas ruokittiin ja hänen hygieniastaan huolehdittiin. Yhteiskuntamme pystyy vieläkin huolehtimaan heikoimmistaan.

Leikkaushoitoon en kuitenkaan katsonut olevan perusteita. Odontogeeniseen sinuiittiin liittyy kipuongelmaa äärimmäisen harvoin, ja tämäkään potilas ei ilmaissut kärsivänsä kivusta. Rajoittuneen infektiokokituksen saneeraamisen tuoman riskin arvioin isommaksi kuin poskiontelotulehduksen aiheuttaman haitan. Potilas menehtyi muihin sairauksiin tammi-kuun alussa 2014. ■

HANNU TAPIOVAARA, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri, ylilääkäri
Pohjois-Kymen sairaala, Kuusankoski